

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) muudatused

Ülle Luiks

Keskkonnaministerium / keskkonnakorralduse osakonna nõunik

23.05.2023

Ettekande sisu

- KeHJS – KMH, KSH
- Taastuenergia arendamise kiirendamise (TAK) protsess – audit, põhialused
- TAK eelnõu, sh KeHJS muudatused
- Natura-hindamise muudatused LKSis ja KeHJSis
- RePowerEU protsess

Keskkonnamõju hindamine (KMH)

- Keskkonnamõju hinnatakse, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju (sh võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku alale)
- KMH eesmärk on anda tegevusloa andjale (otsustajale) teavet kavandatava tegevuse ja selle reaalsete alternatiivsete võimalustega kaasneva olulise keskkonnamõju kohta ning kavandatavaks tegevuseks sobivaima lahendusvariandi valikuks, millega on võimalik vältida või vähendada ebasoodsat mõju keskkonnale ning edendada säästvat arengut
- KMH eesmärk on otsuse tegemiseks vajaliku teabe kogumine ja analüüsimine ning eeldatavalt olulise keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks lahenduste pakkumine

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH)

- Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) on strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju tuvastamiseks, alternatiivsete võimaluste väljaselgitamiseks ning ebasoodsat mõju leevendavate meetmete leidmiseks korraldatav hindamine, mille tulemusi võetakse arvesse strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel ja mille kohta koostatakse nõuetekohane aruanne
- KSH koostatakse strateegiliste planeerimisdokumentide menetluses – planeeringud PlanS tähenduses, arengukavad, strateegiad, tegevuskavad vm dokumendid (vastavalt KeHJS §31)

Taastuenergia arendamise kiirendamine (TAK)

- Energiakriisist tulenevalt ja taastuenergia arendamise kiirendamiseks lepiti Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis 2022–2023 kokku, et Riigikantselei rohepöörde koordinaatori juhtimisel viiakse läbi **planeeringute, keskkonnamõju hindamise ja lubade protsessi auditeerimine**, eesmärgiga kiirendada taastuenergiaprojektide elluviimist.
- Riigikantselei eestvedamisel koostati 2022. a ministeeriumite koostöös TAK audit (KeM, MKM, RaM, JuM, KAUR, KeA, TTJA), millele küsiti huvirühmade tagasisidet.
- Auditi ja sellele saabunud huvirühmade põhjaliku tagasiside alusel alustati ministeeriumites teiste tegevuste seas ka õigusaktide muudatuste ettevalmistamist.

KeMi tellitud uuringud

- Toonpere, P., Piirimäe, K., Aadna, K. Keskkonnamõju hindamise süsteemi parandusettepanekute analüüs, 2020.
- Peterson, K., Vahtrus, S. Keskkonnamõju hindamise uuring, 2019.
- Leitavad KeMi kodulehel
<https://envir.ee/ringmajandus/moju-hindamine-keskkonnale>

TAK põhialused

- Eelnõu põhialustes on kirjeldatud kolme mahukamat ja aeganõudvamat menetlust: ruumiline planeerimine, loamenetlus ja nendega paralleelselt toimuv keskkonnamõju hindamine (senine olukord, tehtud või kavandatav muudatus ja selle oodatava mõju). Auditis on protsessi mõjutajana nimetatud ka kohtumenetlust. Põhialustes kirjeldatakse muudatusi:
  - **ruumilise planeerimise menetluses** (PlanS muudatused) – muudetakse REP ja KOV EP regulatsiooni – REP ja tuulepargi KOV EP menetluses detailse lahenduse koostamisest loobumine teatud tingimustel jõustus 17.03.2023 (eelnõu 696SE)
  - **loamenetluses** – merealale tuulepargi rajamisel koondatakse muudatustega seni kolmes loamenetluses (hoonestusluba, veeluba, ehitusluba) olevad nõuded mereala tuulepargi hoonestusloa menetlusse
  - **keskkonnamõju hindamises**
  - **kohtumenetluse kiirendamiseks** (seaduse muudatused välja töötamisel)
- Esimesed takistused lahendati ära elektrituruseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduses (sh PlanS, KeHJS; eelnõu 696SE), jõustusid 17.03.2023

KeHJS muudatused (jõust 17.03.2023)

- **Maismaa tuuleelektrijaamade** rajamiseks lisati elektrituruseaduse ja teiste seaduste muutmise seadusega täiendav KMH erisus (§ 28¹). Erisus võimaldab KMH programmi kiiremat menetlust, kuna programmi koostamise etappi lühendatakse.
- Muudatuse kohaselt sisaldab KMH algatamise otsus ka KMH programmi.
- Lühendatakse KMH programmi menetlemiseks ettenähtud tähtaegu. KMH algatamise eelnõule ja programmile arendaja ning asjaomaste asutuste seisukohtade esitamise aeg on 14 päeva ning programmi avalikustamist ei toimu.
- Keskkonnaministrile anti võimalus kehtestada teatud tegevustele (nt maismaa tuuleelektrijaamad) täiendavad nõuded, mis lähtuvad kavandatava tegevuse spetsiifikast ja mis peavad täiendavalt programmis sisalduma (nõ näidisprogramm)
- Leevendati KMH juhtekspertide pädevusnõudeid – eesmärk, et kvalifitseeruks litsentsi saamiseks senisest rohkem eksperte (töökogemus, eksperdi kogemus)
- Rakendussäte – juhteksperdi litsentsid kehtivad 7 aastat (tähtaeg pikeneb 2 a)
- KeHJS § 2⁴ sätestatud pikendamistähtajad kehtivad enne 2020. a algatatud KMHdele

TAK eelnõu (1)

- Eelnõuga tehtavate muudatuste üldine eesmärk on kiirendada uute taastuvenergia võimsuste kasutuselevõttu ja seeläbi suurendada taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaalu energia summaarses lõpptarbimises. Eelnõuga tehtavad muudatused nii **loamenetluses kui ka KMH protsessis** on mõeldud selleks, et kiirendada haldusmenetlust ning leida asendusmetsastamise ja raadamistasu reguleerimisega tuuleparkideks sobivaid lisaalasid.
- Eelnõuga muudetakse järgmiseid seaduseid:
  1. ehitusseadustik
  2. ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seadus
  3. halduskoostöö seadus
  4. **keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS)**
  5. keskkonnatasude seadus
  6. metsaseadus
  7. riigilõivuseadus
  8. veeseadus

TAK eelnõu (2)

- **Eelnõu eesmärk on kiirendada ja lihtsustada loamenetlusi ning keskkonnamõju hindamist. Eelnõuga:**
  - ühendatakse mereala tuulepargi rajamiseks senise kolme loa menetlus mereala tuulepargi hoonestusloa menetlusse – KMH aruandes hinnatakse ka vee erikasutuse mõju
  - tõhustatakse KMH menetlust
  - luuakse võimalus raadamistasu kasutuselevõtu ja asendusmetsastamise kaudu võtta tuuleparkide rajamiseks kasutusele enam alasid
- TAK eelnõuga kavandatakse kiirendada KMH menetlust tervikuna kõikide projektide, mitte üksnes taastuvenergia projektide jaoks.

TAK eelnõu (3)

KeHJS KMH-d puudutavate **muudatuste eesmärk:**

- tõhustada ja kiirendada projektide, sh taastuenergia projektide KMH menetlust
- koondada KMH toimingud vähematesse menetlusetappidesse, kasutades kõigi menetlusosaliste aega ja raha tõhusamalt ja otstarbekamalt. KMH menetluse ülesehitust on vaja ajakohastada
- eelnõuga optimeeritakse ja tõhustatakse KMH tervikprotsessis menetlusetappe ja kaotatakse dubleerivate KMH eelhinnangute andmise kohustus

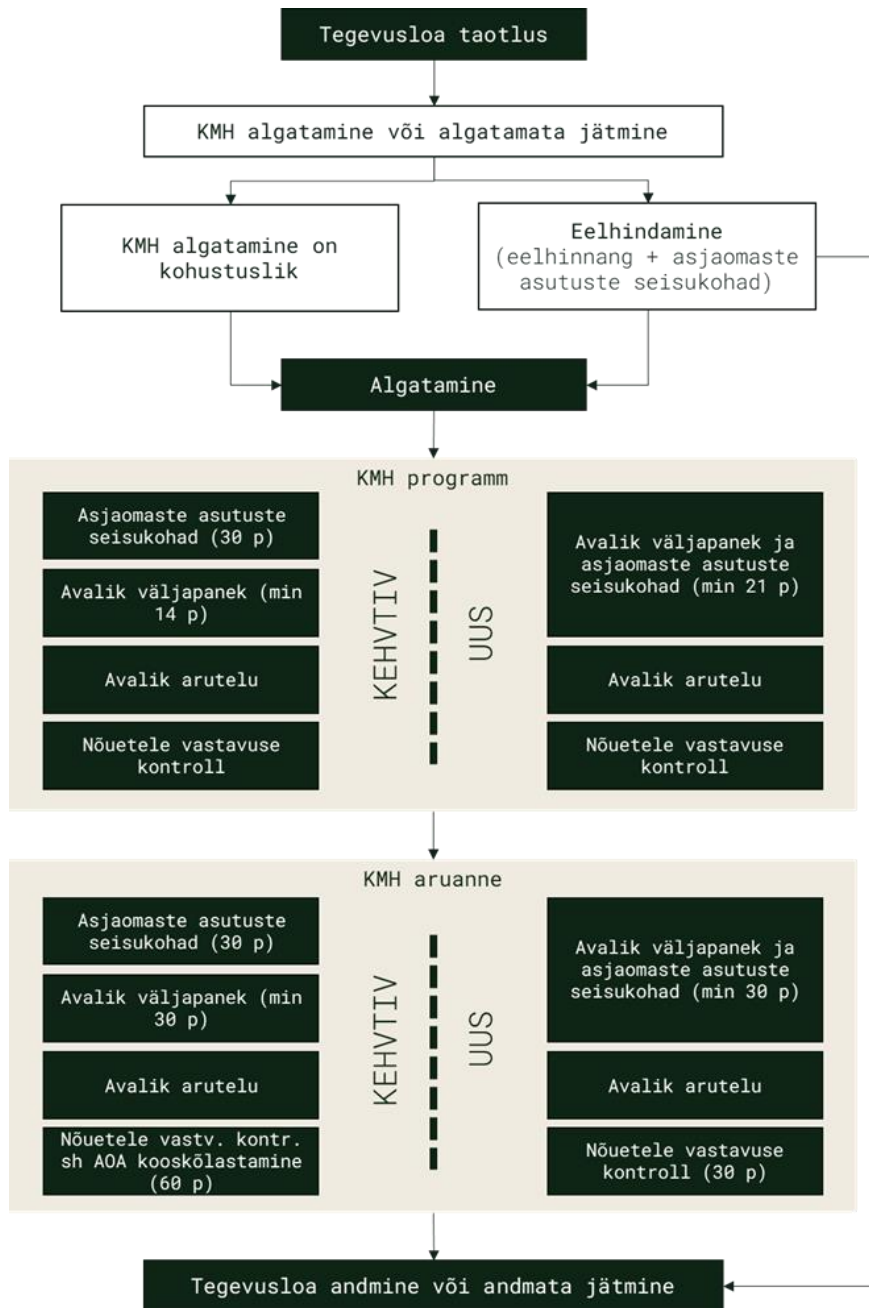
Eraldi lisatava paragrahvi 28² luuakse erisus, mis võimaldab nõukogu määruse 2022/2577 artikli 5 rakendamist (st väljastada tegevusluba **taastuvelektrijaama ajakohastamise** projektidele kuue (teatud juhtudel kolme) kuuga, sh KMH)

KeHJS muudatused (1)

- Mitmete otsustaja ja asjaomaste asutuste toimingute puhul kaotatakse **menetlustähtaegade** pikendamise võimalus – muudatused § 2⁴ sätetes, mis võimaldavad teatud KMH/KSH toimingute tähtaegu pikendada
- **Eelhinnangu** andmisel lisatakse võimalus, et sama kavandatava tegevuse jaoks vajalike tegevuslubade menetlemisel võib otsustaja põhjendatud juhul kasutada juba varem teises menetluses antud eelhinnangut – korduva eelhinnangu kasutamise võimalus eri otsustajate puhul (§ 11 lõige 2⁴)
- § 11 lõige 6 sätestab, et otsustaja jätab KMH algatamata, kui kavandatava tegevuse keskkonnamõju on juba varem asjakohaselt hinnatud KMH või KSH käigus. Eelnõu muudatusega lisatakse erisusena § 11 lõige 6², mis võimaldab jätta § 11 lõikes 6 nimetatud eelhinnangu andmata, kui KMH/KSH aruande kinnitamisest pole möödunud rohkem kui 4 aastat
- § 11 muudatusettepanekutega tehakse eelhinnangu andmise menetlus **paindlikumaks** selle kaudu, et asjakohasel juhul saab eelhindamise tulemusi kasutada korduvalt

KeHJS muudatused (2)

- **KMH programmi ja aruande etappide** menetlus peaks muutuma kiiremaks, sest ühildatakse KMH programmi ja aruande kohta seisukoha küsimise ja avalikustamise etapp (§ 15¹–18 ja § 20¹–22):
  - kaotatakse praegused eraldiseisvad asjaomaste asutuste käest seisukohtade küsimised (praegu 30 päeva), mis hakkavad toimuma avalike väljapanekute raames (programm vähemalt 21 päeva, aruanne 30 päeva)
  - kaotatakse eraldiseisev KMH aruande kooskõlastamise etapp
- KMH eri menetlusetappidele (mida KeHJS reguleerib) kuluv aeg **lüheneb** vähemalt nelja kuu võrra. Oluline keskkonnamõju tuleb protsessis endiselt hinnata. Seega vajalikele uuringutele kuluvat aega ei saa muudatustega mõjutada ehk seda, mida KeHJS ei reguleeri
- KMH programmi etapi järelt võib arendajalt KMH aruande täiendamist lisateabega nõuda vaid uute olulist tähtsust omavate asjaolude ilmumise korral (§ 22 lg 10)

KeHJS muudatused (3)

- **Rakendussäte (§ 56) – pooleliolevates KMH menetlustes** viiakse juba alustatud toimingud lõpuni selle algatamise ajal kehtinud nõuete kohaselt. Pooleliolevates KMH menetlustes rakendatakse muudetud korda nendele toimingutele, mida alustatakse pärast muudatuste jõustumist. Enne 1. juulit 2015 algatatud KMH menetlustele kohaldatakse tervikuna enne 1. juulit 2015 kehtinud nõudeid.
- Lisatakse § 28² **taastuvelektrijaama ajakohastamise** KMH erisus – nõ kiirendatud menetlus (22.12.2022 nõukogu määrus (EL) 2022/2577, millega kehtestatakse raamistik taastuvenergia kasutuselevõtu kiirendamiseks). Tegevusluba tuleb väljastada taastuvelektrijaama ajakohastamise projektidele kuue (teatud juhtudel kolme) kuuga, sh KMH).
  - KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse 14 päeva jooksu (seisukohti ei küsita)
  - KMH algatamise otsus peab sisaldama ka infot selle kohta, millises ulatuses tuleb keskkonnamõju hinnata (asendab KMH programmi)
  - eksperdirühmal juhteksperdi juhtimisel ja koostöös arendajaga on keskkonnamõju hindamiseks (aruande koostamiseks) aega 90 päeva
  - 30-päevane aruande avalik väljapanek, arutelu ei toimu

KeHJS muudatused (4)

- **Natura hindamine**
  - KeHJSi muudetakse selliselt, et eraldi Natura aladele avalduvate mõjude hindamist reguleerib nii KeHJS kui ka LKS (ei ole seotud TAK eelnõuga).
  - Võimaldatakse hinnata kavandatava tegevuse ning strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevat mõju Natura 2000 võrgustiku alale eraldiseisvalt. Sellist eraldiseisvat hindamist saab rakendada juhtudel, mil tegevuse või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasnevat negatiivset mõju Natura 2000 võrgustiku alale ei ole võimalik välistada, kuid puudub muu oluline keskkonnamõju KeHJS-i tähenduses, mis tingiks KMH või KSH algatamise vajaduse. **Sellisel juhul saab loobuda KMH või KSH tegemisest ning asendada selle Natura hindamisega.**
  - Kogu mõju hindamise menetlus muutub sellega paindlikumaks, kiiremaks ja odavamaks nii otsustajale kui ka arendajale, kuivõrd keskendutakse vaid Natura 2000 võrgustiku alale avalduva võimaliku mõju kohta eelhinnangu andmisele ning vajaduse korral Natura asjakohasele hindamisele.
- **RePowerEU** protsess ja taastuveneergetika direktiivi muudatused

KESKKONNAMINISTEERIUM

Aitäh!

Ülle Luiks

ulle.luiks@envir.ee

tel 623 1220